

romernes forestillingsverden. Hertil kræves en udfoldelse ikke blot i tid og rum, men sandelig også af kildemateriale. De spørgsmål, som her dukker op, er unægteligt *questiones vexatae*, men ønsker man at behandle disse som historiker, er forf.s udgangspunkt og idé den rigtige: at læse Tacitus på ny.

Peter Ørsted

HARALD ZIMMERMANN: Das Papsttum im Mittelalter. Eine Papstgeschichte im Spiegel der Historiographie. Uni-Taschenbücher 1151. Stuttgart, Verlag Eugen Ulmer, 1981. 254 s. 22,50 DM.

I overensstemmelse med tyngdepunktet i forfatterens forskning lægges i denne oversigt hovedvægten på det triumferende pavedømme to århundreder med investiturstriden, 1200-tallets herskerskikkelser og kampen mod det tyske kejserdømme. Byen Roms historie, Syditalien og Mellemeuropa væves således ind, at pavedømmet snarere fremtræder i sit udenrigspolitiske handlingsprogram end som en kirkelig realitet. Det er derfor også begrænset, hvor meget nyt bogen giver i kirkehistorisk henseende. Dens værdi ligger i det historiografiske sigte fra den pavelige historieskrivnings begyndelse i oldtiden til jubilæet 1475, hvor den sidste pavehistoriker, Platina, slutter sin fremstilling. Man kan håbe på, at det middelalderlige pavedømme som et aspekt af Europas historie vil vække interesse også i de skandinaviske lande, efter at disse har knyttet an til en historisk fortid ved at genoptage diplomatiske forbindelser med pavestolen. Nye studier, hvoraf mange i rækken *Päpste und Papsttum* (Hiersemanns forlag, Stuttgart), samt genoptrykket af L. Duchesnes udgave af *Liber pontificalis i Monumenta Germaniae Historica* muliggør nye forskningsinitiativer.

Tore Nyberg

ANTONIA GRANSDEN: Historical Writing in England II, c. 1307 to the Early Sixteenth Century. London and Henley, Routledge & Kegan Paul, 1982. XXIV + 644 s., ill. 30 £. ib.

Otte år efter bind I, jfr. omtalen i dette tidsskrift bd. 77 s. 275-76, udkommer andet og afsluttende bind – samme udstyr og indbinding, men nu i fotosats og til den dobbelte pris!

Forfatteren opdeler sit stof i 14 store kapitler, begyndende med overgangstiden omkring Edward II.s tiltræden, mange af dem med den karakteristiske overskrift *Chroniclers of the Reign of . . .*, en yderligere bevidst understregning af stoffets kronologiske ordning, men samtidig med plads til en præcis præsentation og placering af betydningsfulde og mindre betydningsfulde forfattere.

Særlige kapitler er forbeholdt til beskrivelser af de mest markante personligheder og deres arbejder: Fra Edward II.s tid Ranulf Higden og hans hovedværk *Polychronicon*, en slags historisk verdensleksikon, bevaret i over 140 håndskrifter, heriblandt et af hans egne med egenhændige tekstændringer, belyst med tre detailfotos på tavle II. Adskillige steder blev *Polychronicon* fortsat efter hans død engang i 1360'erne, navnlig i de store klostre. I klostret St. Alban's blev en sådan

fortsættelse udgangspunkt for tidens anden markante forfatterpersonlighed, Thomas Walsingham, som med sin *Historia Anglicana* i både en længere og kortere form havde ambitioner om at gentage Matheus Parisiensis' præstationer. Da de trykte udgaver af hans værker gennemgående er forældede, er behandlingen i dette kapitel, s. 118 flg., meget værdifuld. Som eksempel på hans interesse for »fjerne« lande fremdrages Danmarksbeskrivelsen fra 1406 med de hjemvendende ledsagere for Philippa, Erik af Pommerns dronning, som hjemmelsmænd, jfr. s. 128.

Forfatteren havde oprindeligt tænkt sig at standse med Richard III.s død i 1485, men ombestemte sig, fordi en række værker fortsatte ind i Tudor-kongernes tid. Derfor blev det også naturligt at indarbejde karakteristikker af humanismens engelske repræsentanter, den indvandrede italiener Polydore Vergil, hvis *Anglica Historia*, bevaret i autograf i Vatikanbibliotekets Urbinosamling og trykt 3 gange i Basel 1534-55, stadig spiller en vis rolle ved vurderingen af Henrik VII.s tid, herhjemme også kendt af Leonora Christine og benyttet i Hæltinners Pryd, siden ekscerperet af Langebek til hans *Diplomatarium*. Vergil opdagede Gildas og udgav teksten i 1525 under titlen *De excidio Britanniae* i moderne tekstkritisk form. Den anden repræsentant er Thomas More (henrettet 1535), som samtidig med arbejdet på *Utopia* 1510-18 skrev en biografi af Richard III, dels i en latinsk, dels en engelsk version, den første beregnet på det internationale publikum, den engelske for det hjemlige, ikke identiske, begge ufuldendte og først trykt efter hans død.

Et halvark, indsat mellem s. 168 og 169, indeholder 14 tavler med prøver på originale hænder og illustrationer fra flere krøniker, og bindet afsluttes med omfattende registre, s. 519-644, af samme form som i bind 1.

Herluf Nielsen

Coinage and Monetary Circulation in the Baltic Area c. 1350-c. 1500. Nordisk Numismatisk Årsskrift 1981. Kbh, Nationalmuseet, 1982. 274 s. Ill. 150 kr.

Årgangen indeholder 13 af de 15 foredrag, der holdtes ved Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings 200 års jubilæum i 1981, samt et forbindende referat på engelsk og dansk ved Jørgen Steen Jensen.

Der indledes med *John Day's* *The Question of Money Contraction* om størrelsen af møntomløbet i Europa fra 1325 til 1475, og hovedtesis på baggrund af engelske, franske og italienske kilder er den, at det samlede omløb af ædelmetal mindskedes med ca. 50% i det givne tidsrum. Årsagen kunne bl.a. være handelsunderskud i forhold til de nærliggende lande. *Rolf Sprandel* betoner i *Zahlungsströme im hansisch-nordischen Raum* de regionale forskelle i de disponible pengemængder og peger på Skånemarkedet, kongernes pantsættelser af riget for store summer, genindløsningen, kongedøtres medgift og kampen om hansestædernes privilegier op til freden i Stralsund 1370 som kildemateriale til bedømmelse af de omsatte og omsættelige pengemængder i Danmark.

To andre bidrag: *G. Stefke*, *Silbergeldprobleme im westlichen Ostseeraum ca. 1380-1430* og *Bernd Kluge*, *Die Wittenprägung in Mecklenburg/Pommern und ihr Anteil am Geldverkehr des Ostseeraumes* behandler *witten-mønten* (= 4 penning; første prægning 1365) og dens udbredelse, efterligningen af dem og opstillingen af